

Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

Distr: Algemeen
5 september 2024
**ONBEWERKTE VERSIE
VOORAF**

Origineel: Engels

Comité voor de rechten van personen met een handicap

Slotopmerkingen over het gecombineerde tweede en derde periodieke verslag van België*

I. Inleiding

1. Het Comité heeft het gecombineerde tweede en derde periodieke verslag van België (CRPD/C/BEL/2-3) behandeld tijdens zijn 735e en 736e vergadering (CRPD/C/SR.735 en 736), respectievelijk gehouden in augustus 2024. Tijdens zijn 750e vergadering, gehouden op 2 september 2024, heeft het Comité de volgende slotopmerkingen aangenomen.
2. Het Comité verwelkomt het gecombineerde tweede en derde periodieke verslag dat België heeft ingediend en dat is opgesteld aan de hand van de door het Comité opgestelde lijst van kwesties voorafgaand aan de rapportage.
3. Het Comité waardeert de constructieve dialoog die is gevoerd met de delegatie van de Staat die partij is en prijst de Staat die partij is voor de kracht van haar delegatie, die bestond uit regeringsvertegenwoordigers van de relevante regio's en gemeenschappen en hun respectieve overheden. Het Comité spreekt ook zijn waardering uit voor de actieve deelname van het Interfederaal Centrum voor Gelijke Kansen (Unia) in zijn hoedanigheid van nationale mensenrechteninstelling en onafhankelijk monitoringmechanisme overeenkomstig artikel 32, lid 2, van het Verdrag.

II. Positieve aspecten

4. Het Comité is verheugd over de vooruitgang die is geboekt sinds de behandeling, in 2014, van het initiële rapport van de Staatspartij bij het doorvoeren van constitutionele, wetgevende en beleidshervormingen, in het bijzonder de volgende:
 - (a) De invoering in het Vlaamse Gewest van een nieuw decreet betreffende leerondersteuning voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het reguliere onderwijssysteem;
 - (b) De opname in 2021 van een nieuwe bepaling in de grondwet van de staat die het recht op redelijke aanpassingen garandeert (art. 22ter);
 - (c) De goedkeuring van de wet van 17 maart 2013 die ervoor zorgt dat alleen de betrokken vrouw, en niet een wettelijke voogd, toestemming kan geven voor sterilisatie;
 - (d) De invoering in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van een nieuwe tewerkstellingssubsidie om werkgevers aan te moedigen personen met een handicap aan te werven (2024);

*Aangehouden door het Comité tijdens zijn tweeëndertigste zitting (12 augustus-5 september 2024).

(e) De goedkeuring in het Waals Gewest van de "Strategie voor een geïntegreerde levensloop voor personen die hun autonomie verliezen" (2022);

(f) De goedkeuring van het Federaal Actieplan Gehandicapten 2021-2024 en de Interfederaal Gehandicaptenstrategie 2021-2030, die tot doel heeft institutionele barrières te verminderen om de rechten van personen met een handicap te waarborgen (2021);

(g) De goedkeuring van een nieuw koninklijk besluit over "werkzoekenden met ernstige medische, mentale, psychologische of psychiatrische problemen" (MMPP) (2019) waardoor personen met psychosociale handicaps langer en specifiekere ondersteuning kunnen krijgen bij het vinden van werk (2019).

5. Het Comité verwelkomt de inspanningen van de Staat die partij is om zijn institutionele en beleidskader voor de uitvoering van het Verdrag te verbeteren, in het bijzonder de goedkeuring en/of instelling van het volgende:

(a) De oprichting van adviesraden voor personen met een handicap in de Duitstalige Gemeenschap (2023), Vlaanderen (2022), de Franse Gemeenschap (2023), het Waals Gewest (2023) en Brussel (2018).

(b) De goedkeuring in het Waals Gewest van het Toegankelijkheidsplan 2022-2024;

(c) De oprichting van een Interministeriële Conferentie voor Gehandicapten (2022);

(d) De oprichting van het Waals Agentschap voor Gezondheid, Sociale Bescherming, Handicap en Gezin (2016);

(e) De goedkeuring van het Handvest Mainstreaming Gehandicapten door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie (2015);

(f) De oprichting van het Agentschap voor Toegankelijkheid in Vlaanderen van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest, Inter (2015);

(g) de toepassing van het beginsel "persoonsgebonden financiering" voor volwassenen, samen met meer financiële steun voor kinderen met een handicap en hun netwerk, waaronder een groter budget voor persoonlijke hulp voor kinderen met een handicap.

III. Belangrijkste aandachtspunten en aanbevelingen

A. Algemene beginselen en verplichtingen (art. 1-4)

6. De commissie maakt zich zorgen over:

(a) Het verzuim van de Staat die partij is om informatie over het Verdrag, over de Algemene Opmerkingen en Richtlijnen van het Comité en over het gehandicaptenbeleid, alsmede over de mandaten en bevoegdheden van autoriteiten die verband houden met de rechten van personen met een handicap, op adequate wijze te bevorderen en in toegankelijke vorm te verspreiden;

(b) Het gebrek aan harmonisatie tussen de federale, gewest- en gemeenschapsregeringen met betrekking tot de definities van invaliditeit en het gehandicaptenbeleid;

(c) De prevalentie van het medische model van invaliditeit in de Staat die partij is, inclusief binnen de systemen voor de evaluatie van invaliditeit en met betrekking tot de criteria om in aanmerking te komen voor toegang tot noodzakelijke diensten en ondersteuning, en over meldingen dat de federale multidisciplinaire evaluatie onvoldoende rekening houdt met de omgeving of individuele behoeften van de persoon;

(d) Dat recent aangenomen wetgeving, zoals de wet van 28 maart 2023 die verschillende wijzigingen aanbrengt in de kieswet, het makkelijker maakt voor een rechter

om een persoon met een verstandelijke en/of psychosociale beperking onbekwaam te verklaren om haar of zijn politieke rechten uit te oefenen.

7. Het Comité herhaalt zijn eerdere concluderende observaties (CRPD/C/BEL/CO/1, par. 6 en 7) en beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) het bevorderen en verspreiden van informatie, ook in toegankelijke vormen, over het Verdrag, de Algemene Opmerkingen en Richtlijnen van het Comité, over het gehandicaptenbeleid en over de mandaten en bevoegdheden van autoriteiten met betrekking tot de rechten van personen met een handicap;

(b) haar wettelijke en beleidskader inzake handicaps op federaal, regionaal en gemeenschapsniveau in overeenstemming te brengen met de beginselen van het verdrag, onder meer door het mensenrechtenmodel van handicaps te integreren in haar wet- en regelgeving en beleid;

(c) haar systemen voor de beoordeling van handicaps herzien door het medische model van handicaps te vervangen door het mensenrechtenmodel van handicaps en door systemen op te zetten die gericht zijn op de beoordeling van wettelijke en omgevingsbelemmeringen voor personen met een handicap en op het bieden van de nodige ondersteuning en bijstand ter bevordering van hun rechten om onafhankelijk te leven en volledig in de samenleving te integreren;

(d) alle bepalingen in het burgerlijk wetboek en de kieswet schrappen die personen met een handicap uitsluiten van het hebben of uitoefenen van politieke rechten op voet van gelijkheid met anderen.

8. De commissie maakt zich zorgen over:

(a) Rapporteert dat personen met een handicap niet regelmatig nauw worden geraadpleegd en via hun representatieve organisaties actief worden betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van wetgeving en beleid ter uitvoering van het verdrag;

(b) De deelname van organisaties die niet voldoen aan de eisen van organisaties van personen met een handicap, zoals uiteengezet door het Comité in zijn Algemeen Commentaar nr. 7 (2018), aan diverse adviesraden op verschillende overheidsniveaus.

9. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun representatieve organisaties:

(a) wettelijk verankerde mechanismen in te stellen, met adequate personele, technische en financiële middelen, om nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap te waarborgen, via hun representatieve organisaties, met inbegrip van organisaties van vrouwen en meisjes met een handicap, in alle stadia, met inbegrip van de vroege stadia, van de ontwikkeling en uitvoering van wetgeving en beleid ter uitvoering van het Verdrag;

(b) Ervoor zorgen dat de organisaties die deelnemen aan de adviesraden op verschillende bestuursniveaus voldoen aan de vereisten die zijn vastgelegd in Algemeen Commentaar nr. 7 van het Comité (2018).

B. Specifieke rechten (art. 5-30)

Gelijkheid en non-discriminatie (art. 5)

10. Het Comité erkent dat er op federaal niveau erkenning is voor de vereiste om intersectionele en meervoudige vormen van discriminatie in de wetgeving op te nemen. Het is echter bezorgd over:

(a) Het gebrek aan informatie over de erkenning van intersectionele discriminatie op grond van handicap en de raakvlakken met andere gronden, zoals ras, leeftijd, geslacht, etniciteit, seksuele geaardheid of gender;

(b) Procedurele belemmeringen voor de implementatie van de antidiscriminatiewetten door de hoge complexiteit van het beantwoorden van de vraag of verschillende soorten bescherming tegen discriminatie een federale of een regionale aangelegenheid zijn.

11. Het Comité herinnert aan zijn algemeen commentaar nr. 6 (2018) en doelstellingen 10.2 en 10.3 van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen en beveelt aan dat de Staatspartij, in nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) **Betere bescherming tegen discriminatie, meervoudige en intersectionele discriminatie door herziening en uitvoering van wetgeving die deze vormen van discriminatie op federaal niveau en in de gewesten aanpakt;**

(b) **Rapportagecentra oprichten en onderzoeken uitvoeren om de nodige gegevens te verzamelen voor het documenteren van discriminatie, in het bijzonder intersectionele discriminatie;**

(c) **Eén enkel contactpunt op te richten, voor federale, gewestelijke, gemeenschaps- en gemeentelijke aangelegenheden, waar slachtoffers van discriminatie en meervoudige en intersectorale discriminatie klachten kunnen indienen.**

Vrouwen met een handicap (art. 6)

12. Het Comité merkt met bezorgdheid op dat:

(a) Zowel op federaal niveau als in de gewesten wordt in strategieën, overheidsbeleid en -plannen inzake maatregelen voor personen met een handicap en gendergelijkheid weinig en selectief rekening gehouden met vrouwen en meisjes met een handicap en hun rechten uit hoofde van het Verdrag;

(b) Er is beperkte statistische informatie over de belemmeringen die vrouwen en meisjes met een handicap ondervinden bij de uitoefening van hun rechten uit hoofde van het verdrag, waardoor het onmogelijk is een betrouwbaar inzicht te krijgen in de huidige situatie van vrouwen en meisjes met een handicap in de staat, de samenleving en de economie en de oorzaken daarvan.

13. Herinnerend aan zijn General Comment No. 3 (2016) en doelstellingen 5.1, 5.2 en 5.5 van de Sustainable Development Goals, beveelt het Comité aan dat de Staatspartij, in nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, waaronder vrouwen en meisjes met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) **mainstreamen van de rechten van vrouwen en meisjes met een handicap uit hoofde van het Verdrag in alle overheidsbeleid, actieplannen en strategieën op alle overheidsniveaus, waaronder die welke betrekking hebben op de rechten van personen met een handicap en de rechten van vrouwen;**

(b) **mechanismen instellen voor het verzamelen en compileren van statistieken over de belemmeringen die vrouwen en meisjes met een handicap ondervinden bij het uitoefenen van hun rechten op grond van het Verdrag, uitgesplitst naar handicap, ras, leeftijd, regio en andere relevante criteria.**

Kinderen met een handicap (art. 7)

14. Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat:

(a) Kinderen met een handicap worden niet betrokken bij beslissingen die hun leven beïnvloeden, op alle bestuursniveaus;

(b) Ondersteunende diensten voor kinderen met een handicap die thuis wonen zijn uiterst schaars, wat leidt tot hun toenemende institutionalisering en plaatsing in andere niet-inclusieve structuren.

15. **Het Comité beveelt aan dat de Staat die Partij is, in nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, met inbegrip van organisaties van kinderen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:**

(a) **Wijziging van de wetgeving op de relevante bestuursniveaus om het recht van kinderen met een handicap te waarborgen om vrijelijk hun mening te uiten over alle aangelegenheden die hen betreffen, waarbij aan hun mening het nodige gewicht wordt toegekend in overeenstemming met hun leeftijd en rijpheid, en om te worden voorzien van op hun handicap en leeftijd afgestemde bijstand om dit recht te verwezenlijken;**

(b) **voldoende middelen toe te wijzen om de noodzakelijke ondersteunende maatregelen voor kinderen met een handicap en de personen die voor hen zorgen te ontwikkelen en te bieden, teneinde hun plaatsing in instellingen en andere niet-inclusieve structuren te voorkomen.**

Bewustmaking (art. 8)

16. Het Comité neemt met bezorgdheid kennis van het volgende;

(a) de hardnekkigheid van het medische model van handicaps en berichten dat personen met een handicap op grote schaal worden gezien als ontvangers van de gulheid van de samenleving; en onvoldoende bewustmakingsmaatregelen om de erkenning van personen met een handicap als houders van rechten, op gelijke voet met anderen, op alle federale overheidsniveaus te bevorderen;

(b) Dat de maatschappelijke perceptie dat personen met het syndroom van Down en andere beperkingen minder waardevol zijn dan andere personen bijdraagt aan de hoge mate van selectieve zwangerschapsafbreking na prenatale diagnose van het syndroom van Down of andere beperkingen.

17. **Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is**

(a) **het ontwikkelen en uitvoeren, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun representatieve organisaties, van bewustmakingsstrategieën en actieprogramma's op alle overheidsniveaus, gebaseerd op het mensenrechtenmodel voor personen met een handicap, ter vergroting van het bewustzijn in de staat, de economie en de samenleving van de waardigheid en rechten van personen met een handicap;**

(b) **Ervoor zorgen dat aanstaande ouders die prenatale screening ondergaan uitgebreide informatie en niet-directieve counseling krijgen die geen stereotypen over personen met een handicap of waarden die verband houden met het medische model van handicaps bevordert.**

Toegankelijkheid (art. 9)

18. Het Comité merkt op dat de regio's van de Staatspartij wettelijke toegankelijkheidsnormen hebben. Het blijft echter bezorgd dat:

(a) Toegankelijkheidsnormen zijn beperkt tot nieuwe gebouwen of ingrijpende renovaties van bestaande gebouwen waarvoor een bouwvergunning nodig is, maar hebben geen betrekking op bestaande gebouwen en sluiten regelmatig maatregelen uit die de toegang garanderen voor personen met een visuele, auditieve, verstandelijke en/of psychosociale handicap;

(b) Toegankelijkheidsnormen voor infrastructuur zoals wegen, parken en andere openbare infrastructuur lijken selectief en schaars te zijn;

(c) De implementatie van toegankelijkheidsvereisten wordt niet systematisch gecontroleerd na voltooiing van de bouw;

(d) Het ontbreken van gezaghebbende plannen met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en controlemechanismen om het openbaar vervoer toegankelijk te maken voor personen met een handicap, met als gevolg een zeer ongelijke toegankelijkheid,

afhankelijk van de vervoersaanbieder, en een over het algemeen traag tempo van het toegankelijk maken van het openbaar vervoer;

(e) Het ontbreken van een garantie voor autonome toegankelijkheid van trein- en busdiensten en reizen over zee.

19. Herinnerend aan zijn General Comment No. 2 (2014) over toegankelijkheid, herhaalt het Comité zijn eerdere aanbevelingen (para.21) en beveelt het de Staatspartij aan om, in nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) De bestaande toegankelijkheidsnormen voor gebouwen aanvullen met normen die de toegang garanderen voor personen met een visuele, auditieve, verstandelijke en/of psychosociale handicap, de toepasbaarheid van de toegankelijkheidsnormen voor gebouwen uitbreiden naar bestaande gebouwen, zowel openbare als particuliere, ongeacht de aanvragen voor bouwvergunningen, en een plan opstellen om deze normen uit te voeren met een duidelijk tijdschema en toezicht;

(b) Toegankelijkheidsnormen herzien voor infrastructuur zoals wegen, parken en andere openbare infrastructuur, ervoor zorgen dat deze de toegankelijkheid voor mensen met alle soorten beperkingen garanderen en plannen opstellen om deze uit te voeren, met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en toezicht;

(c) Ervoor zorgen dat de implementatie van toegankelijkheidsnormen systematisch wordt geïnspecteerd na voltooiing van de bouw en dat er snel corrigerende maatregelen worden genomen in geval van niet-naleving;

(d) gezaghebbende plannen opstellen met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en controlemechanismen om het openbaar vervoer toegankelijk te maken voor personen met een handicap, met inbegrip van personen met hoge ondersteuningsbehoeften, en deze plannen uitbreiden tot alle vervoerswijzen, met inbegrip van vervoer per trein, bus, vliegtuig en over zee;

(e) Bij wet een garantie vastleggen voor de autonome toegankelijkheid van trein- en busdiensten en reizen over zee, van toepassing in de gebieden die vallen onder:

(i) Verordening (EU) 2021/782 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2021 betreffende de rechten en verplichtingen van reizigers in het treinverkeer (herschikking);

(ii) Verordening (EU) nr. 181/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 2011 betreffende de rechten van autobus- en touringcarpassagiers en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004;

(iii) Verordening (EU) nr. 1177/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 betreffende de rechten van passagiers die over zee of binnenwateren reizen en houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004.

Recht op leven (art. 10)

20. De commissie maakt zich zorgen over:

(a) Rapporten dat personen met een handicap in instellingen, waaronder woonzorgcentra en psychiatrische instellingen, een aanzienlijk lagere levensverwachting hebben dan de algemene bevolking;

(b) meldingen dat personen met psychosociale handicaps zijn overleden als gevolg van politie-interventies door het gebruik van dwangmiddelen en door een gebrek aan opleiding van politieagenten;

(c) Het ontbreken van informatie over de prevalentie van zelfdoding onder jongeren met een handicap in de leeftijd van 15 tot 29 jaar, ondanks het feit dat zelfdoding de meest genoemde doodsoorzaak is voor jongeren in deze leeftijdscategorie.

21. Het Comité beveelt de Staat aan:

(a) Systematisch gegevens verzamelen over de levensverwachting en sterftcijfers van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen en meisjes met een handicap, in instellingen, en alomvattende mechanismen opzetten om ervoor te zorgen dat (a) Systematisch gegevens verzamelen over de levensverwachting en sterftcijfers van personen met een handicap, waaronder vrouwen en meisjes met een handicap, in instellingen en alomvattende mechanismen instellen om te waarborgen dat personen met een handicap in instellingen hoogwaardige gezondheidszorg, medische zorg en andere ondersteuning bij een gezond leven ontvangen, en nauwlettend toezien op de uitvoering daarvan totdat het deinstitutionaliseringproces voor personen met een handicap is voltooid;

(b) meer inspanningen leveren om te voorkomen dat mensen met een handicap overlijden als gevolg van het gebruik van geweld door politie, gevangenispersoneel en ander rechtshandhavingpersoneel door de ontwikkeling van een alomvattend actieplan dat maatregelen omvat voor verplichte training, het uitbannen van geweld en de implementatie van multidisciplinaire ondersteuning zonder dwang;

(c) statistische gegevens verzamelen over de doodsoorzaken van jongeren met een handicap en voorzien in de noodzakelijke toegankelijke diensten, waaronder psychosociale diensten, om deze oorzaken te verhelpen.

Risicosituaties en humanitaire noodsituaties (art. 11)

22. De Covid 19 pandemie en de overstromingen van 2021 resulteerden in een duidelijke toename van het aantal doden en gewonden onder personen met een handicap, als gevolg van het ontbreken van een adequaat gecoördineerd kader voor de bescherming en veiligheid van personen met een handicap en een gebrek aan op gehandicapten gerichte gecoördineerde preventie- en responsmaatregelen op federaal, regionaal en gemeenschapsniveau. Het Comité is bezorgd dat:

(a) Het ontbreekt vaak aan evacuatieplannen voor personen met een handicap, waaronder personen met mobiliteitsbeperkingen, en de bestaande plannen zijn onvoldoende gecoördineerd;

(b) Hulpdiensten, noodtelefoonnummers en digitale noodapplicaties zijn vaak ontoegankelijk voor personen met een handicap, in het bijzonder voor personen met gehoorproblemen;

(c) Lokale overheden en hulpdiensten zijn zich vaak niet bewust van de aanwezigheid en behoeften van personen met een handicap, waardoor personen met een handicap onopgemerkt blijven en geen passende hulp krijgen in crisissituaties.

23. **Herinnerend aan het Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030, de Inter-Agency Standing Committee Guidelines on Inclusion of Persons with Disabilities in Humanitarian Action en de Guidelines on deinstitutionalization, including in emergencies (2022)¹, beveelt het Comité aan dat de Staat die Partij is, in nauw overleg met en de actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:**

(a) Een alomvattend crisismanagementplan aannemen dat volledig rekening houdt met personen met een handicap door, onder andere, alle evacuatieplannen, crisiscommunicatie, nooddiensten en essentiële diensten te allen tijde volledig toegankelijk te maken, ook thuis, en de privacy van personen met een handicap te waarborgen;

(b) Op alle overheidsniveaus een handicapinclusieve strategie ontwikkelen voor alle soorten risico's en noodsituaties, waaronder noodsituaties op het gebied van klimaatverandering en volksgezondheid, en in een dergelijke strategie de behoeften van personen met een handicap in risicosituaties erkennen.

¹ CRPD/C/5.

Gelijke erkenning voor de wet (art. 12)

24. Het Comité erkent dat de Staat die Partij is enkele hervormingen van zijn voogdijwet heeft doorgevoerd met de bedoeling dat bijstand voorrang krijgt boven vertegenwoordiging. Echter, herinnerends eerdere aanbevelingen (par. 23), is het Comité echter bezorgd:

(a) Dat, ondanks hervormingen van de wetgeving, zoals de wet van 8 november 2023, de huidige wetgeving nog steeds vervangende besluitvormingsregelingen voor personen met een handicap bevat, onder andere door rechters toe te staan bewindvoerders voor personen met een handicap te selecteren;

(b) Over berichten dat het aantal personen onder voogdij toeneemt en dat er een gebrek is aan gegevens over het aantal personen onder voogdij met bijstand en met vertegenwoordiging;

(c) Op de zeer hoge werkdruk en onvoldoende middelen van de vrederechters die toezicht houden op de benoeming en het beheer van bewindvoerders voor personen met een handicap.

25. **Herinnerend aan zijn General Comment No. 1 (2014), beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en de actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:**

(a) **haar wetgeving herzien teneinde alle vormen van vervangende besluitvorming af te schaffen en te vervangen door maatregelen voor ondersteunde besluitvorming die de wil en voorkeur van personen met een handicap respecteren, en een alomvattende strategie te ontwikkelen voor de implementatie van mechanismen voor ondersteunde besluitvorming, met passende waarborgen, op alle niveaus van federale, gemeentelijke, regionale en gemeenschapsoverheden;**

(b) **Tot de voltooiing van dergelijke wetgeving en implementatiestrategieën, statistische gegevens verzamelen over het aantal personen onder voogdij ("gerechtelijke bescherming"), uitgesplitst naar type voogdij, type beperking, geslacht, ras, geslacht, leeftijd en andere relevante status;**

(c) **voorzien in de nodige middelen en ondersteunende maatregelen voor personen met een handicap die hun handelingsbekwaamheid uitoefenen en tot de afschaffing van de vervangende besluitvormingsregelingen, de middelen en de passende instrumenten verschaffen om de vrederechters in staat te stellen beslissingen per geval te nemen en ervoor te zorgen dat de uitvoering van de hervormde wet in de geest is van wat ermee werd beoogd.**

Toegang tot de rechter (art. 13)

26. Het Comité is bezorgd dat:

(a) op leeftijd afgestemde en op handicap en geslacht afgestemde procedurele voorzieningen om een effectieve deelname aan alle wettelijke processen te waarborgen;

(b) Doven en slechthorenden Personen hebben geen gegarandeerd recht op een kosteloze gebarentolk in alle processen waarbij de wet van toepassing is;

(c) Personen met een handicap komen niet langer automatisch in aanmerking voor gratis rechtsbijstand;

(d) Personeel van justitie, zoals rechters, griffiers, magistraten en anderen, zijn vaak onvoldoende opgeleid over de individuele behoeften van personen met een handicap.

27. **Het Comité herinnert aan de International Principles and Guidelines on Access to Justice for Persons with Disabilities, en beveelt aan dat de Staatspartij, in nauw overleg met en de actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:**

(a) **Op leeftijd en geslacht afgestemde procedurele voorzieningen treffens in alle gerechtelijke en administratieve procedures voor personen met een handicap, ongeacht of deze van civiele, strafrechtelijke of administratieve aard zijn, zonder kosten, waaronder toegang tot gecertificeerde gebarentaaltolken, zodat personen met**

een handicap effectief kunnen deelnemen aan dergelijke procedures, ook als rechter, griffier, advocaat of getuige, en de noodzakelijke procedurele wijzigingen aanbrengen om in dergelijke aanpassingen te voorzien;

(b) Zorgen voor passende en verplichte opleiding voor al het gerechtelijk en administratief personeel van de Staat die partij is, met inbegrip van leden van de rechterlijke macht, administratieve entiteiten, politieagenten, aanklagers en gevangenispersoneel, over de toepassing van de normen en beginselen van het Verdrag om de toegang tot de rechter te waarborgen.

(c) ervoor zorgen dat personen met een handicap toegang hebben tot betaalbare rechtsbijstand.

Vrijheid en veiligheid van de persoon (art. 14)

28. Het Comité is bezorgd dat:

(a) personen met een handicap rechtmatig van hun vrijheid kunnen worden beroofd vanwege hun handicap en dat, ondanks wettelijke hervormingen die dergelijke vrijheidsberoving proberen te beperken tot de ernstigste gevallen, het aantal geïnterneerde personen in de verdragsluitende staat is gestegen tot meer dan 4000;

(b) Personen met een handicap, in het bijzonder personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap en personen met een handicap zonder verblijfsvergunning, worden vaak voor onbepaalde tijd geïnterneerd in plaatsingsfaciliteiten, psychiatrische inrichtingen en gevangenissen zonder passende ondersteuning.

29. Het Comité herinnert aan de Richtsnoeren over het recht op vrijheid en veiligheid van personen met een handicap en de Richtsnoeren over deïstitutionalisering, ook in noodsituaties (2022), alsook aan zijn algemeen commentaar nr. 1 (2014), en beveelt aan dat de Staat die Partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap via hun representatieve organisaties:

(a) wijzigen en/of intrekken van alle wetten en afschaffen van praktijken die vrijheidsberoving op grond van handicap mogelijk maken, die strengere maatregelen tegen personen met een handicap toestaan dan tegen andere verdachten die voor dezelfde misdrijven zijn veroordeeld, en die onbeperkte opsluiting toestaan, en garanderen dat personen met een handicap gedurende de gehele gerechtelijke procedure op voet van gelijkheid met anderen toegang hebben tot de rechter;

(b) Ervoor zorgen dat geïnterneerde personen zonder verblijfsvergunning, met inbegrip van personen met een handicap, toegang hebben tot externe zorg en ondersteuning zodat zij de gevangenis, psychiatrische inrichtingen en andere inrichtingen voor veiligheidsplaatsing kunnen verlaten om in de gemeenschap te gaan wonen wanneer zij daarvoor in aanmerking komen;

(c) dringend iets doen aan het gebrek aan toegankelijkheid en aan ondersteunende maatregelen voor gehandicapten en geestelijk gehandicapten, waaronder het verschaffen van redelijke accommodatie, en aan de overbevolking in gevangenissen en detentiecentra, en zorgen voor adequate ondersteunende maatregelen om re-integratie in de gemeenschap te vergemakkelijken gemeenschap te vergemakkelijken;

(d) Erken de gezamenlijke open brief van het comité met de speciale rapporteur voor de rechten van personen met een handicap van juni 2021² en in zijn toekomstige deelname aan elk proces voor een aanvullend protocol of aanbeveling bij het Verdrag van Oviedo, ernaar te streven af te stappen van dwangmaatregelen en een niet-

²Zie

https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FDocuments%2FHRBodies%2FCRPD%2FOpen_letter_Add_Prot_Ovi_Conv.docx&wdOrigin=BROWSELINK.

dwingende omkadering van geestelijke gezondheid op te bouwen, zoals vereist door het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Vrijwaring van folteringen en van wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (art.15)

30. Het Comité verwelkomt de oprichting binnen het Federaal Instituut voor de Bescherming en Bevordering van de Mensenrechten (FIRM) van een mechanisme ter voorkoming van foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing, straf. Het is echter bezorgd:

(a) dat dwangmaatregelen en isolatie van personen met een handicap, in het bijzonder personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, volgens de nationale wetgeving nog steeds legaal zijn en vaak worden gebruikt als straftechniek of vanwege personeelsgebrek of overbevolking in gesloten of halfgesloten woonvormen;

(b) Dat de praktische uitvoering van de bezoeken van het preventief mechanisme aan plaatsen waar personen van hun vrijheid zijn beroofd, met inbegrip van instellingen voor personen met een handicap, psychiatrische instellingen en verpleeghuizen, ter voorkoming van foltering en andere onmenselijke behandelingen, niet op regionaal niveau is geregeld.

31. **Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is:**

(a) **verbieden ondubbelzinnig alle vormen van dwangmaatregelen tegen personen met een handicap, met inbegrip van personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap;**

(b) **een actieplan opstellen voor de praktische uitvoering van bezoeken van het preventieve mechanisme FIRM aan personen met een handicap op plaatsen waar zij van hun vrijheid zijn beroofd, ook op regionaal niveau, en in samenwerking met Unia en het Vlaams Instituut voor de Mensenrechten om het preventief mechanisme in staat te stellen toezicht te houden op alle detentieplaatsen in de Staat die partij is, overeenkomstig de normen die het Subcomité inzake de voorkoming van foltering heeft vastgelegd in zijn algemeen commentaar over de definitie en reikwijdte van detentieplaatsen, en alle personeelsleden bewust te maken van de rechten van personen met een handicap, inclusief politiepersoneel, dat werkt met personen met een handicap;**

Vrijwaring van uitbuiting, geweld en misbruik (art. 16)

32. Het Comité neemt er nota van dat het nationale actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld (2021-2025) ook gendergerelateerd geweld tegen personen met een handicap behandelt. Het is echter bezorgd:

(a) Dat er een wijdverbreid gebrek aan bewustzijn is onder vrouwen en meisjes met een handicap over klachten- en verhaalmechanismen in gevallen van gendergerelateerd geweld;

(b) Dat de toegankelijkheid van ondersteunende maatregelen, centra voor seksueel geweld en noodopvangcentra voor vrouwen en meisjes met een handicap die het slachtoffer zijn van gendergerelateerd geweld, niet gewaarborgd is;

(c) Over meldingen van vergeldingsmaatregelen, zoals verwijdering uit instellingen, zonder de nodige steun te bieden om onafhankelijk in de gemeenschap te kunnen leven, worden gebruikt tegen vrouwen en meisjes met een handicap die klachten indienen.

33. **Herinnerend aan zijn verklaring van 24 november 2021 over de uitbanning van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen en meisjes met een handicap³, beveelt het Comité de Staat die Partij is aan om, in nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, waaronder vrouwen en meisjes met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:**

³Zie https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2021/12/CRPD-Statement-25_11_2021-End-violence-against-Women-1.pdf

(a) ervoor te zorgen dat personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen en meisjes met een handicap, toegankelijke informatie krijgen over de wijze waarop zij gevallen van geweld, met inbegrip van op gender gebaseerd geweld, kunnen voorkomen, herkennen en melden, en dat personen met een handicap die het slachtoffer zijn van uitbuiting, geweld of misbruik, toegang hebben tot onafhankelijke klachtenmechanismen en passende rechtsmiddelen, zoals schadeloosstelling en passende compensatie, met inbegrip van revalidatie;

(b) ervoor zorgen dat diensten voor slachtoffers van gendergerelateerd geweld, waaronder centra voor ondersteuning en seksueel geweld en noodopvangcentra, toegankelijk zijn voor vrouwen en meisjes met een handicap, onder meer door toegankelijke gebouwen en faciliteiten, toegankelijke informatie en communicatie, en de levering van handicap-gerelateerde ondersteuning en hulp;

(c) ervoor te zorgen dat personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen en meisjes met een handicap, die het slachtoffer zijn van geweld in tehuizen, worden beschermd tegen vergeldingsmaatregelen wegens het indienen van klachten.

De integriteit van de persoon beschermen (art. 17)

34. Het Comité maakt zich zorgen:

(a) Op meldingen dat vrouwen met een handicap, in het bijzonder vrouwen en meisjes met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, die in collectieve wooncentra verblijven of in inrichtingen en instellingen zijn geplaatst, vaak sterilisatieprocedures moeten ondergaan en gedwongen anticonceptie te gebruiken, en dat als hun toestemming wordt verkregen, dit vaak zonder de juiste informatie gebeurt;

(b) Over het gebrek aan gegevens over het gebruik van gedwongen sterilisatie en gedwongen anticonceptie bij personen met een handicap, waaronder vrouwen en meisjes met een handicap;

(c) dat, ondanks de aanneming van de "Resolutie voor de erkenning van het recht op lichamelijke integriteit van minderjarigen met een intersekseprobleem" in februari 2021, er tot op heden geen wetgevingskader bestaat dat specifiek onnodige medische ingrepen verbiedt, met name "normaliserende" chirurgie en hormoonbehandelingen van personen met een intersekseprobleem met name bij minderjarige intersekse personen, zonder hun volledige en geïnformeerde persoonlijke toestemming.

35. **Het Comité beveelt aan dat de Staat die Partij is, in overeenstemming met het mensenrechtenmodel van handicaps en de gezamenlijke verklaring van het Comité voor de rechten van personen met een handicap en het Comité inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, evenals het Algemeen Commentaar nr. 3 over vrouwen en meisjes met een handicap, en het Verdrag van Istanbul, en in nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, in het bijzonder vrouwen en meisjes met een handicap via hun vertegenwoordigende organisaties;**

(a) alle wetgevende, beleids- en bestuurlijke maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat het gebruik van sterilisatie en anticonceptie door alle vrouwen en meisjes met een handicap, in alle omstandigheden, gebaseerd is op hun vrije en geïnformeerde persoonlijke toestemming, met eerbiediging van de waardigheid en de autonomie van vrouwen en meisjes met een handicap, en dat instellingen of faciliteiten niet eisen dat zij sterilisatie ondergaan of het gebruik van anticonceptiemiddelen voor hun bewoners als voorwaarde om te worden geaccepteerd in de instelling;

(b) Gegevens verzamelen, uitgesplitst naar ras, geslacht, leeftijd, handicap, regio en andere relevante criteria, om een nauwkeurige schatting te kunnen maken van het aantal personen dat een sterilisatie of sterilisatie heeft ondergaan. anticonceptie hebben ondergaan zonder hun vrije en geïnformeerde persoonlijke toestemming, en in het bijzonder te evalueren of deze praktijken toenemen of afnemen en waar ze plaatsvinden;

(c) De goedkeuring en uitvoering van wetgevende kaders bespoedigen die het hele gebied van de staat die partij is bestrijken en die de uitvoering van medisch

onnodige en onomkeerbare medische ingrepen expliciet verbieden, met inbegrip van chirurgische, hormonale of andere medische procedures op intersekse minderjarigen voorziet in strafrechtelijke, civiele en administratieve rechtsmiddelen, gezondheidszorg en psychosociale steun voor intersekse personen.s die genitale verminking hebben ondergaan.

Vrijheid van verkeer en nationaliteit (artikel 18)

36. De commissie maakt zich zorgen over:

(a) de negatieve gevolgen voor vluchtelingen en asielzoekers met een handicap en personen met een handicap in met vluchtelingen vergelijkbare situaties, veroorzaakt door de vertraging in de opvangprocessen, met inbegrip van een "kwetsbaarheidsscreening" om beperkingen vast te stellen, en de verstrekking van huisvesting, essentiële diensten en bijstand voor gehandicapten;

(b) ongedocumenteerde migrantengezinnen met kinderen geen andere keuze hebben dan te worden ondergebracht in gemeenschapsstructuren, zelfs wanneer gedeelde accommodatie niet geschikt is voor het kind met een handicap of een ander gezinslid met een handicap, en dat als gevolg daarvan gezinsleden met een handicap vaak geen toegang hebben tot aangepaste accommodatiestructuren.

37. **Het Comité beveelt de Staat die Partij is aan om de verschillende niveaus van de federale overheid te coördineren om de buitensporig lange duur van opvangprocessen te verhelpen en diensten te verlenen aan alle personen met een handicap die om internationale bescherming vragen, onder meer door te zorgen voor een snelle beoordeling van de handicap en de vereiste ondersteuning, het verstrekken van procedurele aanpassingen en redelijke aanpassingen, essentiële diensten en handicapgerelateerde ondersteuning, toegankelijke huisvesting en accommodatie.ook voor migrantengezinnen zonder papieren met kinderen of gezinsleden met een handicap.**

Zelfstandig wonen en opgenomen worden in de gemeenschap (art. 19)

38. Het Comité neemt met bezorgdheid kennis van het volgende:

(a) Dat er geen aanhoudende inspanningen zijn om het recht van personen met een handicap op zelfstandig wonen en opname in de gemeenschap te bevorderen, en dat geen van de Waalse, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel of Duitstalige autoriteiten deinstitutionaliseringplannen heeft uitgevoerd;

(b) Dat het Vlaamse en het Waalse Gewest weliswaar persoonlijke assistentie voor volwassen personen met een handicap hebben ingevoerd, maar dat het gebrek aan voldoende financiering ertoe heeft geleid dat aanvragers op onevenredig lange wachtlijsten worden geplaatst die het recht op zelfstandig wonen en op opname in de gemeenschap in de weg staan;

(c) dat door een gebrek aan toegankelijke diensten om zelfstandig te leven in de gemeenschap, de meeste ouders van kinderen met een handicap kiezen voor niet-inclusieve en gesegregeerde diensten met betrekking tot onder andere school, vrije tijd en huisvesting;

(d) de plaatsing van personen met een handicap, met inbegrip van kinderen met een handicap die in Frankrijk in psychiatrische ziekenhuizen en andere instellingen in de verdragsluitende staat verblijven.

39. **Het Comité herinnert aan zijn algemeen commentaar nr. 5 (2017) over zelfstandig leven en opgenomen worden in de gemeenschap, zijn richtlijnen over deinstitutionalisering, ook in noodsituaties (2022)⁴, en het rapport van de Speciale Rapporteur over de rechten van personen met een handicap over de transformatie van diensten voor personen met een handicap⁵, en beveelt aan dat de Staatspartij, in nauw**

⁴ CRPD/C/5.

⁵ A/HRC/52/32.

overleg en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap via hun representatieve organisaties:

(a) een effectieve deinstitutionaliseringstrategie ontwikkelen en uitvoeren, met tijdschema's, doelen, financiering en monitoring, die voorziet in verschillende vormen van huisvesting om personen met een handicap een echte keuze te bieden over hoe en waar te wonen, en ervoor zorgen dat diensten in de gemeenschap beschikbaar zijn en personen met een handicap, met inbegrip van personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, effectief hun recht kunnen uitoefenen om onafhankelijk te wonen en in de gemeenschap te worden opgenomen;

(b) Zorgen voor voldoende administratieve en financiële middelen voor persoonlijke bijstand om zelfstandig te kunnen leven en deel uit te maken van de samenleving om wachtlijsten af te schaffen, in alle regio's, en informatie in toegankelijke formaten verstrekken over de toegang tot persoonlijke bijstand;

(c) de ondersteuning te bieden aan kinderen met een handicap en hun verzorgers die nodig is om hen op voet van gelijkheid met andere kinderen toegang te geven tot niet-gesegregeerde diensten, op school, in de vrije tijd, op het gebied van huisvesting en op andere gebieden;

(d) Stoppen met de praktijk van het actief bevorderen van huisvesting van personen met een handicap die in Frankrijk verblijven in instellingen, zoals psychiatrische ziekenhuizen en andere instellingen, in de Staat die partij is.

Persoonlijke mobiliteit (art. 20)

40. Het Comité maakt zich zorgen:

(a) Dat de toegankelijkheid van openbaar vervoer en andere mobiliteitsdiensten nog steeds onvoldoende is en dat personen met een handicap ouder dan 65 jaar over het algemeen geen recht hebben op mobiliteitshulpmiddelen, -toestellen en ondersteunende technologie;

(b) Over het gebrek aan een adequaat budget om de kwaliteit van essentiële diensten in medische omgevingen te verbeteren en de levering van geleide- en hulphonden;

(c) over de toepassing van een medisch model van handicaps bij de beoordeling van de behoefte aan mobiliteitshulpmiddelen.

41. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) ervoor te zorgen dat het mobiliteitsbeleid voldoet aan de behoeften van personen met een handicap, met inbegrip van personen met een handicap ouder dan 65 jaar, en dat mobiliteitshulpmiddelen tegen een betaalbare prijs worden aangepast aan de behoeften van elke individuele persoon met een handicap;

(b) Op alle overheidsniveaus budgetteringsplannen ontwikkelen waarin rekening wordt gehouden met gehandicapten, om te garanderen dat er voldoende financiële middelen worden toegewezen om de kwaliteit van essentiële diensten te verbeteren, ook in medische settings en voor geleide- en hulphonden;

(c) haar systemen voor de beoordeling van handicaps fundamenteel heroriënteren door elementen van het medische model van handicaps te vervangen door beginselen van het mensenrechtenmodel van handicaps, door systemen op te zetten die gericht zijn op de beoordeling van juridische en omgevingsbarrières voor personen met een handicap, en door de nodige ondersteuning en hulp te bieden om het recht van personen met een handicap op een zelfstandig leven en participatie in de samenleving te verwezenlijken.

Vrijheid van meningsuiting en van informatie (art. 21)

42. Het Comité maakt zich zorgen:

(a) Over onvoldoende openbare informatie door overheidsinstanties, particuliere dienstverleners en de media, in toegankelijke formaten zoals Easy Read, gewone taal, ondertiteling, gebarentaal, braille, audiobeschrijving en tactiele, augmentatieve en alternatieve communicatiemiddelen;

(b) Over het gebrek aan erkenning van gebarentalen als officiële talen in alle regio's en gemeenschappen, en over het onvoldoende aantal gecertificeerde gebarentaaltolken in de verschillende talen;

(c) Over de beperkte toegankelijkheid van websites en mobiele applicaties van de publieke sector, en dat de private sector geen wettelijke verplichting heeft om zijn websites of applicaties toegankelijk te maken;

(d) Over de ontoereikende ondersteunende maatregelen, met name toegang tot het leren van gebarentaal, voor personen met gehoor- en visuele beperkingen, voor hun familieleden en voor hun naaste sociale omgeving, en, als gevolg daarvan, hun ernstig beperkte toegang tot communicatie en informatie.

43. Het Comité beveelt de Staat die partij is aan:

(a) Een wettelijk kader bieden dat overheidsinstanties die algemene diensten verlenen aan het publiek, verplicht informatie aan te bieden in toegankelijke formaten, zoals Easy Read, gewone taal, ondertiteling, gebarentaal, braille, audiobeschrijving en tactiele, augmentatieve en alternatieve communicatiemiddelen;

(b) De wetgeving versnellen om gebarentalen te erkennen als officiële talen in alle regio's en gemeenschappen, de financiële steun voor tolkdiensten voor gebarentaal verhogen en het beroep van tolk gebarentaal aantrekkelijker maken;

(c) toezien op de tenuitvoerlegging van de Europese richtlijn inzake de toegankelijkheid van websites en mobiele toepassingen van overheidsinstanties op federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau door het nodige wettelijke kader goed te keuren, deze verplichting uit te breiden tot de privésector en te voorzien in rechtsmiddelen in geval van niet-naleving, en de uitvoeringswetgeving uit te breiden tot toepassingen die niet onder de richtlijn vallen.

Respect voor privacy (art. 22)

44. Het Comité is bezorgd over het lage niveau van bescherming van de privacy van persoonlijke, gezondheids- en revalidatiegegevens van personen met een handicap die krachtens de Wet inzake patiëntenrechten onbekwaam zijn verklaard.

45. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) Ervoor zorgen dat persoonlijke, gezondheids- en revalidatiegegevens worden beschermd tegen gebruik voor andere doeleinden dan waarvoor ze zijn verkregen, regelmatig worden bijgewerkt en gevalideerd en worden verwijderd zodra de doeleinden zijn bereikt;

(b) De EU-wet inzake kunstmatige intelligentie opnemen in de nationale wetgeving en een controleorgaan oprichten dat deskundig is op het gebied van de rechten van het Verdrag, gegevensbescherming en privacy, om toe te zien op de uitvoering ervan.

Respect voor huis en gezin (art. 23)

46. De commissie maakt zich zorgen over:

(a) Het gebrek aan wettelijke maatregelen om ervoor te zorgen dat personen met een handicap toegang hebben tot leeftijdsgerichte en genderspecifieke informatie en voorlichting over seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, waaronder gezinsplanning;

(b) Personen met een handicap hebben vaak geen andere keuze dan een beroep te doen op informele zorgverleners bij gebrek aan persoonlijke hulp;

(c) het gebrek aan ondersteuning voor ouders van kinderen met een handicap en voor ouders met een handicap die geconfronteerd worden met een gebrek aan ondersteunende diensten die hen in staat stellen het recht om ouder te zijn op gelijke voet met anderen uit te oefenen.

47. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun representatieve organisaties:

(a) maatregelen nemen om gezondheidspersoneel op te leiden en voor te lichten over de rechten van personen met een handicap en over de wijze waarop onbevooroordeelde begeleiding en steun kan worden geboden aan aanstaande ouders na een prenatale diagnose van het syndroom van Down of een andere handicap, zodat zij volledig geïnformeerde beslissingen over de zwangerschap kunnen nemen;

(b) beleid vast te stellen om personen met een handicap, met inbegrip van kinderen met een handicap, op hun leeftijd afgestemde en gendergerelateerde informatie en voorlichting in toegankelijke vorm te geven over seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, met inbegrip van gezinsplanning;

(c) Ervoor zorgen dat personen met een handicap toegang hebben tot de diensten van persoonlijke assistenten en niet tot die van informele zorgverleners om hun recht op een gezinsleven uit te oefenen en onafhankelijk te leven en opgenomen te worden in de gemeenschap, en daartoe de wet van 17 mei 2019 betreffende de erkenning van informele zorgverleners herzien en de ondersteuningsbehoeften van personen met een handicap expliciet erkennen;

(d) wetgevings- en beleidsmaatregelen goedkeuren om te zorgen voor adequate steun voor ouders van kinderen met een handicap, zodat zij hun kinderen in gezinsverband kunnen opvoeden zonder de arbeidsmarkt te hoeven verlaten.

Onderwijs (art. 24)

48. Het Comité is bezorgd dat:

(a) De Staat die partij is heeft het hoogste percentage leerlingen in het speciaal onderwijs in de Europese Unie, en dat inspanningen om publieke steun op te bouwen voor inclusief onderwijs ontbreken, terwijl er nog steeds een hoge mate van negatieve attitudes en lage verwachtingen ten opzichte van leerlingen met een handicap bestaan;

(b) Er is geen alomvattend plan met duidelijke doelstellingen en methodologieën voor de verwezenlijking van kwaliteitsvol inclusief onderwijs op alle onderwijsgebieden;

(c) Er zijn beperkte voorzieningen voor toegankelijkheid, redelijke aanpassingen, individuele ondersteuning en hulp in klaslokalen in het bestaande kader van inclusief onderwijs.

(d) Reguliere scholen mogen inschrijving van kinderen met een handicap weigeren als zij van mening zijn dat het bieden van redelijke aanpassingen te belastend zou zijn, waardoor kinderen met complexe ondersteuningsbehoeften vaak worden uitgesloten van regulier onderwijs.

49. Herinnerend aan zijn General Comment No. 4 (2016), beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) Het wegnemen van de barrières en het aangaan van de uitdagingen die een effectieve overgang van speciaal onderwijs naar inclusief regulier onderwijs in de weg hebben gestaan, onder meer door bewustmaking van het recht op inclusief onderwijs, het bestrijden van negatieve houdingen en lage verwachtingen ten opzichte van studenten met een handicap, het bevorderen van onderzoek naar methodologieën voor inclusief onderwijs en het definiëren van beste praktijken van inclusieve onderwijsfaciliteiten in de Staat die Partij is;

(b) Een alomvattend overgangsplan en -strategie ontwikkelen, met inbegrip van een gedetailleerd tijdschema en de nodige financiering, om gecoördineerd inclusief kwaliteitsonderwijs op verschillende beleidsgebieden te bevorderen, met specifieke stappen om te evolueren naar een systeem voor inclusief kwaliteitsonderwijs;

(c) Opleidingen over inclusief onderwijs en de uitvoering ervan verplicht stellen voor al het onderwijzend en niet-onderwijzend personeel in alle scholen, en voldoende gekwalificeerde beroepskrachten opleiden en in dienst nemen om leerlingen met een handicap, waaronder leerlingen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, te ondersteunen;

(d) te voorzien in redelijke aanpassingen voor studenten met een functiebeperking op alle onderwijsniveaus, met inbegrip van het tertiair onderwijs.

Gezondheid (art. 25)

50. De commissie maakt zich zorgen over:

(a) Het gebrek aan toegang tot genderbewuste, hoogwaardige gezondheidszorg voor personen met een handicap, waaronder wijdverspreide ontoegankelijkheid van infrastructuur en medische apparatuur, evenals het gebrek aan informatie over fysieke toegankelijkheid van medische infrastructuur op veel websites;

(b) Rapporteert dat personen met een handicap vaak niet hun vrije en geïnformeerde persoonlijke toestemming kunnen geven voor medische procedures of ingrepen, deels door een gebrek aan toegankelijke informatie over gezondheidsdiensten en behandelingen;

(c) Het gebrek aan betaalbaarheid van de gezondheidszorg voor personen met een handicap, wat er naar verluidt toe heeft geleid dat personen met een handicap afzien van medische behandeling vanwege financiële beperkingen;

(d) Het gebrek aan opleiding van medische en gezondheidswerkers over de rechten van personen met een handicap, om te voorkomen dat de bestaande afhankelijkheid van personen met een handicap van hun medische en gezondheidswerkers onttaardt in misbruik en geweld.

51. Het Comité beveelt de Staat die partij is aan, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) Uitbreiden van verplichte toegankelijkheidsnormen naar alle medische en paramedische infrastructuren en gezondheidsdiensten, en deze aanpassen aan leeftijd en geslacht;

(b) een kader tot stand te brengen dat waarborgt dat personen met een handicap daadwerkelijk hun vrije en geïnformeerde persoonlijke toestemming kunnen geven voor elke medische procedure of ingreep, onder meer door alle informatie over gezondheidszorg en behandeling in toegankelijke formaten beschikbaar te stellen;

(c) ervoor te zorgen dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen en tegen betaalbare kosten toegang hebben tot gezondheidszorg, onder meer door specifieke uitkeringen toe te kennen aan personen met een handicap met een financiële achterstand en door deze uitkeringen te integreren in het algemene uitkeringsstelsel in alle regio's;

(d) ervoor zorgen dat het mensenrechtenmodel van handicaps en respect voor de waardigheid, autonomie en behoeften van personen met een handicap systematisch worden opgenomen in de leerplannen voor de opleiding van alle medische en gezondheidswerkers.

Habilitatie en rehabilitatie (art. 26)

52. Het Comité is bezorgd dat:

(a) Sommige personen met een handicap moeten lange afstanden afleggen om revalidatiediensten te bereiken die zijn aangepast aan hun individuele behoeften;

(b) Personen met een handicap in instellingen hebben geen keuze wat betreft de verlener van habilitatie- en revalidatiediensten;

(c) Er ontbreken maatregelen om te zorgen voor basis- en voortgezette opleiding voor beroepskrachten en personeel die habilitatie- en revalidatiediensten verlenen.

53. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) **een duidelijke nationale strategie en een uitvoeringsplan ontwikkelen om te waarborgen dat habilitatie- en revalidatieprogramma's en -diensten alomvattend zijn en bedoeld ter bevordering en ondersteuning van het recht van personen met een handicap om onafhankelijk te leven en in de gemeenschap te worden opgenomen, en dat zij kosteloos en dicht bij de woonplaats van personen met een handicap worden verstrekt;**

(b) **maatregelen te nemen om te zorgen voor systematische en voortdurende opleiding over de rechten en behoeften van personen met een handicap voor beroepskrachten en personeel die habilitatie- en revalidatiediensten verlenen.**

Werk en tewerkstelling (art. 27)

54. Het Comité maakt zich zorgen:

(a) dat de arbeidsparticipatie van personen met een handicap te laag is en onder het Europese gemiddelde voor arbeidsparticipatie blijft, en dat er geen waarneembare vooruitgang is in de richting van een inclusieve arbeidsmarkt, waarbij de meerderheid van de werkende personen met een handicap in beschutte werkplaatsen werkt;

(b) dat de positie van vrouwen met een handicap op de arbeidsmarkt zwak is: slechts 45% van de vrouwen met een handicap werkt voltijds en vrouwen met een handicap zijn over het algemeen ondervertegenwoordigd op de arbeidsmarkt;

(c) dat er een gebrek is aan doeltreffende mechanismen om de wet van 10 mei 2007 betreffende de bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, met inbegrip van het weigeren van redelijke aanpassingen, uit te voeren en te controleren;

(d) over het gebrek aan maatregelen om te zorgen voor nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, bij de uitvoering van het beleid inzake de herintegratie van personen na langdurige arbeidsongeschiktheid;

(e) Over de ondoeltreffende uitvoering van standaard beroepsopleidingen en over het gebrek aan maatregelen om ervoor te zorgen dat slechthorenden, met name Franstaligen, toegang hebben tot opleidingen in professionele gebarentaaltolken.

55. Herinnerend aan zijn General Comment No. 8 (2022), beveelt het Comité aan dat de Staat die Partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

(a) **een strategie en een actieplan ontwikkelen en uitvoeren, van toepassing op federaal en regionaal niveau, om de overgang van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen met een handicap, van werkloosheid of tewerkstelling in sociale werkplaatsen naar inclusieve tewerkstelling op de open arbeidsmarkt te vergemakkelijken;**

(b) **werkgelegenheidskansen te bevorderen en de desbetreffende programma's te versterken om de arbeidsparticipatie van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen met een handicap, in zowel de particuliere als de openbare sector te vergroten, en de bijstand bij het vinden, verkrijgen, behouden en weer aannemen van werk te verbeteren;**

(c) **Effectieve wettelijke mechanismen goedkeuren om de wet van 10 mei 2007 inzake de bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, waaronder het weigeren van redelijke aanpassingen, uit te voeren en te controleren, waaronder klachtenmechanismen;**

(d) **Effectief uitvoeren van het beleid van 2017 inzake de re-integratie van personen na langdurige arbeidsongeschiktheid;**

(e) **Ervoor zorgen dat slechthorenden, met name Franstaligen, daadwerkelijk toegang hebben tot opleidingen in professionele gebarentaaltolken.**

56. Het Comité stelt vast dat het ontbreekt aan coherente, volledige en transparante informatie over de impact van premies voor werkgevers en over begeleidingsmogelijkheden voor personen met een handicap. Bovendien is het Comité bezorgd dat de structurele samenwerking tussen de werkgelegenheidsdiensten, de privéwerkgevers op de reguliere arbeidsmarkt, de instanties voor begeleid werken en de representatieve organisaties van personen met een handicap zeer ontoereikend is.

57. **Het Comité beveelt de Staat die partij is aan om, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, op alle federale overheidsniveaus toegankelijke informatie te verstrekken over de beschikbare maatregelen met betrekking tot terugkeer naar regulier werk, over redelijke aanpassingen, beschikbare uitkeringen, en over verenigingen die gespecialiseerd zijn in specifieke werkgebieden, en structurele maatregelen te nemen om effectieve samenwerking te waarborgen tussen alle entiteiten die betrokken zijn bij de ondersteuning van personen met een handicap op de arbeidsmarkt.**

Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming (art. 28)

58. Het Comité maakt zich zorgen:

(a) Over het grote aantal personen met een handicap die in armoede leven en geen reguliere bron van inkomsten hebben: 13% van de personen met een handicap leeft in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel;

(b) Dat het komende federale plan voor armoedebestrijding niet voldoende rekening houdt met handicaps en dat er geen regionale actieplannen lijken te zijn om armoede bij personen met een handicap te bestrijden.

59. **Het Comité beveelt aan dat de Staat die Partij is, met de actieve betrokkenheid van en in nauw overleg met personen met een handicap, via hun representatieve organisaties:**

(a) **Ervoor te zorgen dat het inkomen van personen met een handicap toereikend is om een menswaardig bestaan te leiden, onder meer door de volledige uitkering ter dekking van handicapgerelateerde kosten bij indiensttreding te handhaven;**

(b) **Handicaps integreren in de strategieën ter bestrijding van armoede en dakloosheid in het komende federale plan ter bestrijding van armoede, en regionale actieplannen ter bestrijding van armoede aannemen die in het bijzonder aandacht besteden aan de situatie van vrouwen en kinderen met een handicap en ouderen met een handicap, en controlemechanismen instellen om de effectieve uitvoering van deze actieplannen te waarborgen.**

Deelname aan het politieke en openbare leven (art. 29)

60. Het Comité merkt op dat er op regionaal en gemeenschapsniveau maatregelen zijn genomen om de toegankelijkheid van stemlocaties en -procedures voor personen met een handicap te verbeteren. Het merkt echter met bezorgdheid op:

(a) Dat artikel 7 van de Kieswet de mogelijkheid biedt om het stemrecht op te schorten op grond van een handicap;

(b) Dat krachtens artikel 492/1 van het Burgerlijk Wetboek, zoals gewijzigd bij de wet van 28 maart 2023, een rechter die personen met een handicap onder gerechtelijke

beschermingsmaatregel plaatst, bevoegd is om hen onbekwaam te verklaren om hun politieke rechten uit te oefenen;

(c) Het gebrek aan toegankelijkheid van sommige stembureaus, stemprocedures, faciliteiten en materiaal, evenals van informatie over verkiezingen, waaronder openbare verkiezingsdebatten, verkiezingsprogramma's en online of gedrukt verkiezingsmateriaal;

(d) Het gebrek aan maatregelen om de effectieve vertegenwoordiging van personen met een handicap, waaronder vrouwen met een handicap, in politieke en openbare besluitvormingsfuncties op federaal, regionaal, gemeenschaps- en gemeentelijk niveau te waarborgen.

61. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, met de actieve betrokkenheid van en in nauw overleg met personen met een handicap, via hun representatieve organisaties:

(a) Alle relevante wettelijke bepalingen wijzigen om alle maatregelen te schrappen die personen met een handicap, waaronder personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, hun stemrecht ontnemen, en voorzien in de nodige maatregelen om hen te ondersteunen in hun besluitvormingsproces;

(b) Politieke partijen verplichten om hun programma's en andere communicatie in toegankelijke formaten aan te bieden;

(c) De maatregelen verbeteren die zijn genomen om de toegankelijkheid van het stemmen te waarborgen, met inbegrip van de fysieke omgeving en de verstrekking van verkiezingsmateriaal en -informatie in toegankelijke formaten aan alle personen met een handicap;

(d) een strategie goed te keuren ter bevordering van de effectieve participatie van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen met een handicap, in het politieke en openbare leven en in besluitvormingsfuncties van staats- en particuliere entiteiten op nationaal, regionaal, gemeenschaps- en gemeentelijk niveau.

C. Specifieke verplichtingen (art. 31-33)

Statistieken en gegevensverzameling (art. 31)

62. Het Comité is bezorgd over het feit dat de gegevens die beschikbaar zijn in de Staat die partij is zeer beperkt zijn, moeilijk te vergelijken, deels door verschillende definities van handicaps, en verspreid over verschillende beleidsterreinen; dat het daarom moeilijk is om ontwikkelingen in staat, economie en samenleving vast te stellen en verbanden te leggen tussen verschillende databases; en dat het gebrek aan goed interpreteerbare kwantitatieve gegevens het moeilijk, zo niet onmogelijk, maakt om het beleid en de acties te ontwikkelen die nodig zijn om het Verdrag uit te voeren.

63. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is de term "handicap" definieert in hun gegevensverzameling om vergelijkbaarheid te bereiken voor contextuele interpretatie. Verder beveelt het Comité aan dat de Staat die Partij is gebruik maakt van de korte reeks vragen over handicaps van de Washington Group on Disability Statistics en de policy marker on the inclusion and empowerment of persons with disabilities van de Development Assistance Committee van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, en dat de Staat die Partij is een systeem opzet voor gecentraliseerde registratie van zowel federale als regionale gegevens, zodat op basis van alle beschikbare gegevens beleid kan worden ontwikkeld voor de implementatie van het Verdrag.

Internationale samenwerking (art. 32)

64. Het Comité is bezorgd over de beperkte opname van een gehandicaptenperspectief in het voorzitterschap van de Europese Unie van de Staat die partij is in 2024, en de te beperkte deelname van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, aan de ontwikkeling en evaluatie van strategieën en programma's voor internationale samenwerking.

65. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is concrete maatregelen neemt om te zorgen voor nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun representatieve organisaties, bij de totstandkoming van internationale samenwerkingsovereenkomsten en -programma's, in het bijzonder met betrekking tot de uitvoering en monitoring van de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling en de Sustainable Development Goals. Het beveelt ook aan dat de Staat die partij is de nodige maatregelen neemt om de Europese Consensus inzake Ontwikkeling te implementeren om de rechten van personen met een handicap verder te bevorderen.

Nationale implementatie en monitoring (art. 33)

66. Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat het Interfederaal Centrum voor Gelijkheid van Kansen (Unia), in zijn rol als onafhankelijk orgaan dat toeziet op de uitvoering van het Verdrag, niet de onafhankelijkheid en het gezag heeft die worden vereist door de beginselen met betrekking tot de status van nationale instellingen voor de bevordering en bescherming van de rechten van de mens (de Beginselen van Parijs) en daarom niet is geaccrediteerd met de A-status door de Global Alliance of National Human Rights Institutions (GANHRI). Voorts stelt zij met bezorgdheid vast dat Unia, sinds de oprichting van een nieuw controleorgaan in het Vlaamse Gewest, niet langer over een mandaat beschikt voor aangelegenheden die onder de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest vallen.

67. Herinnerend aan zijn General Comment No. 7 (2018), herhaalt het Comité zijn eerdere aanbevelingen (par. 49) dat de Staat die Partij is de nodige maatregelen moet nemen om ervoor te zorgen dat de Unia de Paris Principles naleeft, en beveelt het aan om accreditatie met A-status aan te vragen voor alle organen die toezicht houden op de uitvoering van het Verdrag bij de Global Alliance of National Human Rights Institutions (GANHRI); het beveelt verder aan om het organisatorisch kader van toezichthoudende organen van het Verdrag, indien nodig, aan te passen om de A-status te verkrijgen. Daarnaast beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is duidelijke procedures opstelt voor de betrokkenheid en volledige participatie van personen met een handicap en hun representatieve organisaties in alle organen die het Verdrag monitoren. Het Comité beveelt ook aan dat Unia en het Vlaams Instituut voor de Rechten van de Mens (VRMI) een constructief partnerschap opbouwen met het oog op het monitoren van het Verdrag.

IV. Follow-up

Verspreiding van informatie

68. Het Comité benadrukt het belang van alle aanbevelingen in deze slotopmerkingen. Met betrekking tot de dringende maatregelen die genomen moeten worden, wil het Comité de aandacht van de Staat die partij is vestigen op de aanbevelingen in paragraaf 25 over gelijke erkenning voor de wet, paragraaf 29 over vrijheid en veiligheid van de persoon, en paragraaf 39 over zelfstandig wonen en opgenomen worden in de gemeenschap.

69. Het Comité verzoekt de Staat die partij is de aanbevelingen van het Comité, zoals vervat in deze slotopmerkingen, uit te voeren. Het beveelt de Staat die partij is aan om de concluderende observaties ter overweging en actie door te sturen naar leden van de regering en het parlement, ambtenaren in relevante ministeries, lokale autoriteiten en leden van relevante beroepsgroepen, zoals onderwijs-, medische en juridische professionals, evenals naar de media, met behulp van moderne sociale communicatiestrategieën.

70. Het Comité moedigt de Staat die Partij is sterk aan om maatschappelijke organisaties, in het bijzonder gehandicaptenorganisaties, te betrekken bij het opstellen van het periodieke rapport.

71. Het Comité verzoekt de Staat die partij is om deze slotopmerkingen op grote schaal te verspreiden, inclusief onder niet-gouvernementele organisaties en

representatieve organisaties van personen met een handicap, en onder personen met een handicap zelf en hun familieleden, in nationale en minderheidstalen, inclusief gebarentaal, en in toegankelijke formaten. Het Comité verzoekt de Staat die partij is ook om ze te verspreiden op de mensenrechtenwebsite van de regering.

Volgend verslag

72. De Staat die partij is heeft ervoor gekozen om te rapporteren volgens de vereenvoudigde rapportageprocedure voor zijn periodieke rapporten. In het kader van de vereenvoudigde rapportageprocedure stuurt het Comité de Staat die partij is een lijst met onderwerpen voorafgaand aan de rapportage, ten minste één jaar voor 2 augustus 2031, de datum waarop de gecombineerde vierde, vijfde en zesde periodieke rapporten van de Staat die partij is moeten zijn ingediend. De antwoorden van de Staat die partij is op die lijst van punten zullen zijn gecombineerde vierde, vijfde en zesde periodieke rapport vormen.
